

Alejandro Zambra
Bonsai

Iš ispanų kalbos vertė Alexandra Bondarev

R A R A

Vilnius, 2021

I. GNIUTULAS

Galiausiai ji miršta, o jis lieka vienas, nors iš tikrųjų vienas jis liko dar keletą metų iki jai, Emilijai, mirštant. Tarkim, kad ji yra arba buvo vardu Emilija ir kad jis yra, buvo ir tebėra vardu Chulijus. Chulijus ir Emilija. Galiausiai Emilija miršta, o Chulijus ne. Visa kita – literatūra.

Pirmąją naktį drauge jie praleido per klaidą. Artėjo ispanų sintaksės II dalies – dalyko, kuris abiem sekėsi ne itin gerai, – egzaminas, bet kadangi jie buvo jauni ir teoriškai pasiryžę bet kam, tai pasiryžo ir pasimokyti ispanų sintaksės II dalies egzaminui dvynių Vergarų namuose. Studijų grupė susirinko kiek didesnė, nei buvo tikėtasi; kažkas parinko muzikos, sakydamas, kad gali mokytis tik skambant muzikai, kitas atsinešė degtinės, argumentuodamas, kad be degtinės jam esą sunku susikaupti, o trečias išėjo parnešti apelsinų, nes degtinė be apelsinų sulčių jam atrodanti nepakenčiama. Trečią rytą jie buvo visiškai girtutėliai, tad nutarė eiti miegoti. Nors Chulijus

mieliau būtų nakvojęs su viena iš Vergarų seserų, gana greitai pasidavė ir sutiko dalytis tarnų kambariu su Emilija.

Chulijui nepatiko, kad Emilija per paskaitas užduodavo tiek klausimų, o Emilijai nepatiko, kad Chulijus išlaikydavo visus egzaminus, nors retai tepasirodydavo universitete, bet tąakt jiedu atrado emocinę trauką, kokią minimaliai pasistengusi atrastų bet kuri pora. Neverta nė minėti, kad per egzaminą abu juodai susimovė. Po savaitės, ruošdamiesi antrajam bandymui, jiedu vėl mokėsi su Vergaromis ir vėl miegojo kartu, nors šįkart dalytis kambariu nebuvo būtina, mat dvynių tėvai buvo išvykę į Buenos Aires.

Prieš pat susimesdama su Chulijumi, Emilija buvo nusprendusi, kad nuo šiol ji *duosis*, kaip ispanai: daugiau su niekuo nesimylės, su niekuo nesibarškims ar nesantykiaus – ir jau tikrai nesidulkins. Tai Čilės problema, tąsyk Emilija pasakė Chulijui taip nevaržomai, kaip jai pavykdavo tik tamsoje ir, be abejo, pašnibždomis. Tai Čilės jaunimo problema: mes per jauni, kad mylėtumės, o Čilėj, jei nesimyli, gali tiktai dulkintis, bet man nepatiktų su tavim dulkintis – labiau norėčiau *duotis*, kaip daro Ispanijoje.

Tuo metu Emilija dar nebuvo lankiusis Ispanijoje. Po daugelio metų ji gyvens Madride – mieste, kuriame nemažai duosis, nors jau nebe su Chulijumi, o daugiausia su Chavieru Martinesu, Ancheliu Garsija Atiensa ir Chulianu Alburkerke, ir net – bet tik kartą ir šiek tiek ne savo noru – su Karolina Kopec, savo drauge lenke. Šią naktį – tiksliau, šią antrą naktį – Chulijus tapo antruoju Emilijos lytiniu partneriu gyvenime arba, kaip šiek tiek veidmainiaudamos sako motinos ir psychologės, antruoju Emilijos vyru, o Emilija savo ruožtu tapo pirmąja, su kuria Chulijus užmezgė rimtus santykius. Chulijus stengėsi su niekuo rimtai nesusisaistyti, vengdamas ne tiek moterų, kiek rimtumo, nes žinojo, kad rimtumas toks pat pavojingas, o gal net pavojingesnis už moteris. Chulijus žinojo esąs pasmerktas būti rimtas ir atkakliai mėgino pakeisti savo rimtą likimą, stojiškai

laukdamas tos šiurpios ir lemtingos dienos, kai rimtumas ateis ir įsitvirtins jo gyvenime su visam.

Pirmas Emilijos vaikinai buvo žioplai, bet jo žioplumas tam tikra prasme buvo autentiškas. Jis padarė daug klaidų ir beveik visas sugebėjo pripažinti ir ištaisyti, bet kai kurių klaidų ištaisyti neįmanoma, o tas žioplai, jos pirmasis, padarė kelias tokias, kurių atleisti negalima. Nė neverta minėti.

Jiedviem buvo po penkiolika, kada pradėjo susitikinėti, bet, kai Emilijai suėjo šešiolika ir septyniolika, žioplui ir toliau buvo penkiolika. Ir tai nesikeitė: Emilijai sukako aštuoniolika, devyniolika ir dvidešimt ketveri, o jam tebebuvo penkiolika; dvidešimt septyneri, dvidešimt aštuoneri – o šiam vis dar penkiolika, iki pat jos trisdešimtmečio, mat po trisdešimties Emilija gimtadienių jau nebešventė, ir ne todėl, kad būtų nusprendusi slėpti amžių, o todėl, kad kelios dienos po trisdešimtmečio Emilija mirė ir jau nebetapo vyresnė – tiesiog buvo mirusi.

Antras Emilijos vaikinai buvo pernelyg baltas. Su juo ji atrado alpinizmą Anduose, važinėjimąsi dviračiais, bėgiojimą ir jogurtą. Tuo metu buvo itin daug jogurto, ir Emilijai tai paaiškėjo esant reikšminga, nes jai kaip tik baigėsi laikotarpis, pažymėtas daugybe *pisco* – ilgų ir sudėtingų naktų geriant *pisco* su kokakola ir *pisco* su citrina laikotarpis – ir netgi geriant gryną *pisco*, sausą, be ledo. Jiedu daug graibėsi, bet sueities taip ir nepasiekė, nes jis buvo itin šviesaus gymio, o Emilijai tai kėlė nepasitikėjimą, nors ji ir pati buvo labai šviesi, beveik visiškai balta, kad ir, tiesa, trumpais juodutėliais plaukais.

Trečias iš esmės buvo ligonis. Nuo pat pradžių ji žinojo, kad šitie santykiai pasmerkti žlugti, bet jie vis tiek išbuvo drauge pusantrų metų ir jis tapo jos pirmu seksualiniu partneriu, pirmuoju jos vyru, kai jai buvo aštuoniolika, o jam dvidešimt dveji.

Tarp trečio ir ketvirto buvo keli vienos nakties nuotyčiai, veikiau paskatinti nuobodulio.

Ketvirtasis buvo Chulijus.

Laikantis giliai įsišaknijusio šeimos papročio, Chulijaus seksualinę gyvenimą pradėjo dešimties tūkstančių pesų vertės sandoris su Izidora, pussesere Izidora, kuri, savaime suprantama, nebuvo nei vardu Izidora, nei Chulijaus pusseserė. Visi šeimos vyrai jau buvo pabuvoję su Izidora, dar jauna moterimi dangiškais klubais ir savotišku polinkiu į romantiką, sutikusia juos aptarnauti, nors tuo metu jau nebesančia tuo, kas įprastai vadinama kekše – *tikra* kekše; dabar – ir tai ji visada stengdavosi pabrėžti – ji dirbanti advokato sekretore.

Su pussesere Izidora Chulijus susipažino penkiolikos, ir ši pažintis tęsėsi ir vėlesniais metais, ypatingų dovanų forma, jam gana primygtinai pareikalavus arba atlėgdavus jo tėvo žiaurumui, ir dėl to prasidėdavus laikotarpiui, žinomam kaip tėvo sąžinės graužatis, po kurio iškart stodavo tėvo kaltės jausmo laikotarpis, o šio baigtį vainikuodavo finansinis dosnumas. Neverta nė minėti, kad Chulijus beveik įsimylėjo Izidorą, kad ji rūpėjo jam ir kad ji pati, trumpam sujaudinta jauno juodai vilkinčio skaitovo, su juo elgėsi maloniau nei su kitais savo svečiais, lepino jį, tam tikra prasme auklėjo.

Tik sulaukęs dvidešimties Chulijus pradėjo susitikinėti su savo amžiaus moterimis vedamas socioseksualinių sumetimų, ne itin

Alejandro Zambra

Asmeninis medžių gyvenimas

Iš ispanų kalbos vertė Alexandra Bondarev

R A R A

Vilnius, 2021

I. ŠILTNAMIS

Chulianas atitraukia mergaitės dėmesį *Asmeniniu medžių gyvenimu* – pasakojimų serija, sugalvota jai užmigdyti. Pagrindiniai veikėjai – tuopa ir baobabas, naktį, kai niekas nemato, diskutuojantys apie fotosintezę, voveres ar daugybę privalumų būti medžiais, o ne žmonėmis arba gyvūnais ar, kaip jie sako, kvailais cemento gabalais.

Daniela nėra jo dukra, bet jam sunku negalvoti apie ją kaip apie dukterį. Į šią šeimą Chulianas atėjo prieš trejus metus – atėjo būtent jis, nes Veronika ir mergaitė jau buvo šeima, ir būtent jis susituokė su Veronika ir tam tikra prasme su Daniela, iš pradžių besipriešinusia, bet palengva ėmusia priprasti prie savo naujo gyvenimo: Chulianas bjauresnis už mano tėtį, bet vis tiek mielas, sakydavo draugėms, o šios linksėdavo su netikėtu rimtumu, kone iškilmingai, tarsi staiga būtų supratusios, kad Chulianas atvyko neatsitiktinai. Bėgant mėnesiams, patėvis netgi nusipelnė vietos mokykliniuose Danielos piešiniuose. Vienas iš jų visada būna šalia Chuliano: jie

trise, paplūdimyje, mergaitė su Veronika kepa smėlio pyragus, o jis, su mėlynais džinsais ir marškiniais, skaito ir rūko po tobulai apvalia ir geltona saule.

Chulianas bjauresnis už Danielos tėvą, bet užtat jaunesnis; daugiau dirba ir mažiau uždirba, daugiau rūko ir mažiau geria, mažiau sportuoja – tiesą sakant, nesportuoja visai – ir apie medžius žino daugiau nei apie šalis. Jis šviesesnio gymio, ne toks paprastas ir labiau sutrikęs nei Fernandas – toks Danielos tėvo vardas, jis privalo turėti vardą, nors ir nėra Chuliano, bent jau visiškai, ar kieno kito priešas. Mat iš tikrųjų priešo nėra. Būtent čia ir slypi problema: šioje istorijoje nėra priešų – Veronika neturi priešų, Chulianas neturi priešų, Fernandas neturi priešų ir Daniela, nepaisant vieno dykaduonio bendraklasio, kuris nuolat jai vaiposi, irgi neturi priešų.

Kartais Fernandas apkartina Danielai gyvenimą, bet kas gi kartkartėmis nekartina kam nors kitam gyvenimo.

Chulianas yra Fernandas, kuris gyvenimo nekartina, bet sykliais Fernandas yra gyvenimo nekartinantis Chulianas.

O štai kas yra Veronika:

Tuo tarpu Veronika yra kai kas, kas dar neparėjo, kas dar negrįžo iš savo piešimo pamokos. Veronika yra tai, ko nežymiai trūksta mėlynajame kambaryje; mėlynasis kambarys yra Danielos, o baltasis – Veronikos ir Chuliano miegamasis. Taip pat yra žaliasis kambarys, kurį jie – juokaudami – vadina svečių kambariu, nes nebūtų itin patogų miegoti tame knygų, aplankų ir teptukų chaose. Didžiąją skrynią, kurioje prieš kelis mėnesius laikydavo vasaros drabužius, jie pavertė nepatogia sofa.

Paskutinėmis įprastos dienos valandomis jie laikosi nepriekaištingos rutinos: Chulianas ir Veronika palieka mėlynąjį kambarį

Danielai užmigus, tuomet svečių kambaryje Veronika piešia, o Chulianas skaito. Kartkartėmis ji pertraukia jį arba jis pertraukia ją, ir šie abipusiai sutrukdymai tampa dialogais, paviršutiniškais pokalbiais – arba kartais labai svarbiais, lemiamais. Vėliau jie persikelia į baltąjį kambarį, kur žiūri televizorių arba mylisi, arba pradeda kivirčytis – nieko rimto, nieko, ko nebūtų galima ištaisyti beveik iškart, – prieš baigiantis filmui arba kol vienas iš jų nusileidžia, nes užsinori miego arba mylėtis. Pasikartojantis šių barnių finalas – greitas ir nebylus pasidulkinimas arba ilgas mylėjimasis, lydimas išsprūdusių dejonų ir juoko. Toliau – penkios ar šešios valandos miego. O tada prasideda kita diena.

Tačiau ši naktis nėra įprasta, bent jau kol kas. Vis dar nėra visiškai aišku, kad kita diena ateis, nes Veronika dar negrįžo iš savo piešimo pamokos. Jai sugrįžus, romanas baigsis. Tačiau kol ji negrįžo, knyga tęsiasi. Knyga tęsis tol, kol ji sugrįš arba kol Chulianas įsitikins, kad ji negrįš. Kol kas Veronikos mėlynajame kambaryje nėra, o Chulianas stengiasi atitraukti mergaitės dėmesį pasakojimu apie asmeninį medžių gyvenimą.

Šią pat akimirką, pasislėpę parko nuošalėje, medžiai aptarinėja vieno ąžuolo nelaimę, dviem žmonėms kaip draugystės ženklą jo žievėje išraižius savo vardus. Niekas neturi teisės padaryt tau tatuiruotės be tavo paties sutikimo, mano tuopa, o baobabas šiuo atžvilgiu dar kategoriškesnis: ąžuolas tapo niekingo vandalizmo akto auka. Tie žmonės nusipelno bausmės. Nenurimsiu, kol jie nebus pelnytai nubausti. Apkelsiausiu visą dangų, jūrą ir žemę, kol juos pasivysiu.

Mergaitė iš širdies juokiasi, be menkiausio mieguistumo ženklo. Ir užduoda neišvengiamus klausimus – tai niekada nebūna tik vienas klausimas, nekantriai, nerimastingai suformuluojami bent du ar trys: kas yra vandalizmas, Chulianai? Gali atnešt man stiklinę limonado

su trim cukraus? Ar jūs su mama kada nors raižėt medy savo vardus kaip draugystės ženklą?

Chulianas kantriai atsakinėja, stengdamasis paisyti klausimų eiliškumo: vandalizmas yra tai, ką daro vandalai, vandalai yra žmonės, darantys žalą iš gryno malonumo daryt žalą. Ir taip, galiu atnešt tau stiklinę limonado. Ne, su tavo mama niekada neraižėm savo vardų medžio žievėje.

Iš pradžių Veronikos ir Chuliano istorija nebuvo meilės istorija. Tiesą sakant, jiedu susipažino veikiau dėl komercinių priežasčių. Tuo metu jis išgyveno ilgas, dusinančias sužadėtuves su Karla, atšiauria ir niūria moterimi, jau beveik patapusia jo priešė. Jie neturėjo daug priežasčių švęsti, bet bendradarbei rekomendavus Chulianas vis dėlto paskambino konditeriui Veronikai ir užsakė tortą *tres leches*, galiausiai gerokai praskaidrinusį Karlos gimtadienį. Nuvykęs atsiimti torto į Veronikos butą – tą patį, kuriame jie dabar gyvena, – Chulianas išvydo liekną tamsiaplaukę moterį, ilgų, tiesių plaukų, tamsių akių – kitaip sakant, čilietę, – nervingų gestų, sykiu rimtą ir linksmą; gražią moterį, turinčią dukrą ir galbūt turinčią vyrą. Svetainėje, laukiant, kol Veronika baigs pakuoti tortą, Chulianui prieš akis šmėstelėjo baltas dar labai mažos mergytės veidas. Iškart po to pasigirdo trumpas Danielos ir jos motinos dialogas, šiurkštus ir nuoširdus, kasdienis dialogas, galbūt karštos derybos dėl dantų valymosi.

Būtų netikslu sakyti, kad Chulianas įsimylėjo Veroniką tą popietę. Tiesą sakant, buvo trys ar keturios nerangios sekundės, tai yra Chulianas turėjo iš to buto išeiti trimis ar keturiomis sekundėmis anksčiau, ir jei to nepadarė, tai tik todėl, kad jam magėjo dar tris ar keturias sekundes pažiūrėti į tamsų ir išraiškingą Veronikos veidą.

Chulianas baigia sekti savo pasaką, patenkintas papasakota istorija, tačiau Daniela neužmiega – priešingai, ji atrodo žvalutėlė, pasirengusi